

2
ÖDEME
PERFORMANSINDA
KÖTÜLEŞME

4
SEKTÖR
GÖRÜNÜMLERİ

6
SONUÇ

Aralık 2015

PANORAMA

DÜŞÜK DEĞERLİ LİRA VE YÜKSEK BORÇ: TÜRK İŞLETMELER İÇİN KÖTÜ BİR TABLO

COFACE EKONOMİK YAYINLARI

İstanbul'da yerleşik Grup Ekonomisti tarafından hazırlanmıştır

2

2015 yılında Türkiye ekonomisi çeşitli zorluklarla karşı karşıya kaldı. Siyasi bağlamda ülkenin 2015 yılında yaşadığı iki seçim ile birlikte son iki yılda geçirdiği seçim sayısı dörde ulaştı. 7 Haziran seçimleri sonrasında koalisyon hükümeti kurulmasına yönelik görüşmelerin sonuçsuz kalması ile birlikte, ülke 1 Kasım'da tekrar sandığa gitti. Artan siyasi belirsizlik, güvenlik sorunları ve küresel ekonomik endişeler liranın keskin bir şekilde değer kaybetmesine yol açtı ve Eylül ayında lira dolar karşısında tüm zamanların en düşük seviyesine indi.

Türkiye'nin sermaye girişlerine ve ithalat girdilerine olan akut bağımlılığı sebebiyle, şirketleri sert dalgalanmalardan ve

liradaki güçlü değer kaybından olumsuz etkilendi. Tüm bunlara ilaveten, avronun dolar karşısındaki zayıflığı üretim giderleri ABD doları ve gelirleri Avro bazında olan şirketlerin kar marjını daralttı. Ödeme performansındaki kötüleşmenin bir göstergesi olarak karşılıksız çeklerin hacmi ve değeri arttı. Yükselen bölgesel gerilimler de ihracat hacimlerini aşağıya çekerek şirket gelirlerini sınırladı.

Bu gelişmeler özellikle yılın ilk üç çeyreğinde metal (demir ve çelik hariç), inşaat ve kimyasallar gibi sektörlerin görünümü üzerinde baskı oluşturdu.

1 Kasım seçimleri sonrasında siyasi gerilimlerin önemli ölçüde azalması ile birlikte, lira satışları azaldı. Önümüzdeki dönemde, ABD Merkez Bankası'nın daha belirgin para politikaları lira da

dahil olmak üzere yükselen piyasa para birimlerindeki volatilitiyi azaltabilir. Artan tüketici güveni ile birlikte bu durum sektörel risklerde bir iyileşmeye yol açabilir. Ancak, bölgesel güvenlik sorunları ile ülkenin ekonomik yapısının dış gelişmeler karşısındaki kırılganlığı risk düzeyleri üzerinde baskı yaratmaya devam edecektir. Bu panorama, liranın değer kaybından en fazla etkilenen sektörler olarak metal (demir ve çelik hariç), gıda ve tekstil sektörleri üzerinde odaklanacaktır. Ayrıca, son zamanlardaki jeopolitik riskler -Türkiye ile Rusya arasındaki gerilimler ve Suriye ile Irak'taki çatışmalar gibi- de bu sektörler üzerinde baskı oluşturmakta ve ödeme performansını olumsuz etkilemektedir.

Diğer tüm grup panoramalarına şu adresten ulaşabilirsiniz:
<http://www.coface.com/Actualities-Publications/Publications>

coface
FOR SAFER TRADE

EKONOMİSTLERİN SÖZLERİ

1 ÖDEME PERFORMANSINDA KÖTÜLEŞME

SELTEM İYİGÜN

MENA BÖLGESİ EKONOMİSTİ
seltem.iyigun@coface.com

Lira ve avronun dolar karşısındaki zayıflığı kâr marjlarını olumsuz etkiledi.

24 Eylül tarihinde liranın ABD doları karşısındaki değeri 3,07'lik kur ile tüm zamanların en düşük seviyesine indi. Buna sebep olan faktörler devam eden siyasi belirsizlik ile ABD Merkez Bankası'nın faiz oranı artırımı sürecindeki belirsizlikler doğrultusunda yükselen piyasalarda riskten kaçınma eğilimi oldu. Ocak ve Eylül 2015 arasında, liranın dolar karşısındaki değer kaybı yüzde 32 artarak Türk şirketleri için önemli bir finansal istikrarsızlık kaynağı oluşturdu. Ülkenin üretim sistemi emtia ve sermaye malları ithalatına ağır bir şekilde bağımlıdır. Dolayısıyla, liradaki değer kaybı üretim maliyetlerinde bir artışa sebep oldu. Üretim için gereken ithal girdilerin yükselen fiyatları şirketlerin kâr marjlarının daralmasına yol açtı.

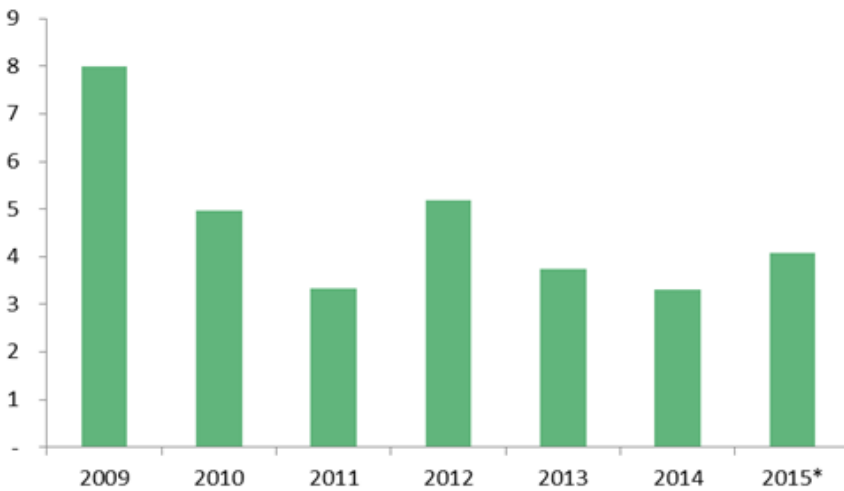
ABD'in para politikasının normalleşmesine yönelik beklentiler, yatırımcıların yapısal zayıflıkları olan ülkelerde daha fazla riskten kaçınma eğilimi sergilemeleri ile birlikte aralarında liranın da bulunduğu yükselen piyasa para birimlerinin değer kaybetmesine katkıda bulundu. Ocak-Kasım 2015 döneminde avro dahi dolar karşısında yaklaşık yüzde 12 değer kaybetti. Türkiye'nin ihracatının yüzde 44'ünün avro bazında ve ithalatının yüzde 64'ünün dolar bazında gerçekleşmesi sebebiyle, bu durum Türk şirketlerine zarar verdi.

Liranın dolar karşısındaki değer kaybı, dolar bazında daha az para kazanmaları sebebiyle şirketlerin ihracat gelirlerini de baskıladı. Dolayısıyla, birçok şirket 2015 yılında sürekli olarak değer kazanan dolar bazında gerçekleşen üretim maliyetlerini karşılayamadı.

Yükselen üretim maliyetleri ile daralan kâr marjları yüksek döviz borcu olanlar (finansal olmayan şirketlerin toplam borcunun yüzde 75'ini oluşturuyor) başta olmak üzere Türk şirketlerinin mali durumunda kötüleşmeye yol açtı. 2015 yılının ikinci çeyreği itibariyle, finansal olmayan kuruluşların kısa vadeli döviz borçları 33,6 milyar ABD doları ile GSYH'nın yaklaşık yüzde 4,5'i olarak gerçekleşti. Ödeme performansının bir göstergesi olan karşılıksız çeklerin değeri, 2015 yılının ilk 10 aylık döneminde 2014 yılının aynı dönemine göre yüzde 38 yükselirken, karşılıksız çek hacmi yüzde 13 arttı¹. Bu Türk şirketlerinin finansal sağlığının önemli bir göstergesidir. Genellikle, sağlam ekonomik büyüme ve güçlü lira dönemlerinde, şirketler faturalarını kısa bir sürede ödeyebiliyor. Büyüme yavaşladığında ve lira değer kaybettiğinde ise, şirket ödemelerindeki gecikmelerin süresi ve ödenmeyen çek sayısı daha da artıyor.

Aynı dönemde, protestolu senet² sayısı da artış kaydetti. 2015 yılının ilk 10 aylık döneminde, protestolu senetlerin değeri önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 16,9 yükseldi.

Grafik 1: Karşılıksız çek miktarı / Toplam çek miktarı (%)

*Ocak-Ekim 2015

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi, Coface hesaplamaları

- (1) Düzenleyenin para sıkıntısı sebebiyle işleme alınamayan çek
(2) Vade tarihinde ödenmeyen senet

Siyasi belirsizlik de ödeme performansı üzerinde baskı yarattı

Liranın değer kaybetmesinin yanında, 2015 yılında siyasi belirsizlikler ve iç talebin ekonomik büyümeye katkısının azalması da şirketlerin ödeme yükümlülüklerini geciktirme ve eldeki nakitlerini kendileri için saklama eğilimine katkıda bulunmuştur.

7 Haziran seçimleri sonrasında koalisyon hükümeti kurmak için yürütülen görüşmelerin sonuçsuz kalması üzerine, 1 Kasım seçimlerine kadar lira değer kaybetmeye devam etti. İki seçim arasında güvenlik sorunları daha da kötüleşti ve Türkiye birbiri ardına saldırılar ile karşı karşıya kaldı. Bunlar arasında, 10 Ekim günü Ankara'da gerçekleşen canlı bomba saldırısı 102 kişinin hayatını kaybetmesine yol açtı ve iki yıllık ateşkes sürecinin sona ermesi ile birlikte yüzlerce kişi hayatını kaybetti. Irak ve Suriye gibi komşu ülkelerdeki jeopolitik riskler de Türkiye'nin güvenlik durumu için tehdit oluşturdu. Çatışma iklimi ekonomik güveni olumsuz etkileyerek şirketleri nakitlerini elde tutmaya yöneltti. Bu dönem zarfında, üreticiler ciddi alacak tahsilatı sorunları yaşadılar. Dünya gazetesinde yayınlanan bir habere göre, Eylül 2015 itibarıyla, ayakkabı sektöründe alacak tahsilatı süresi 15 aya çıkarken (2014 yılında 8 ay idi), iplik üreticileri için 8 aya (1 - 2 aydan), çimento üreticileri için 6 aya (2-3 aydan) ve mal üreticileri için 6 aya (peşin ödemedemeden) çıktı³.

Ayrıca, liranın değer kaybetmesi, döviz borcu olan şirketler için borç yükünü daha da ağırlaştırdı. 2015 yılı için GSYH'nın yüzde 15'i düzeyinde olduğu tahmin edilen yurt içi tasarrufların düşük seviyesi sebebiyle, Türkiye ekonomisini işletmek için dış tasarruflara ihtiyaç duymaktadır. 2015 yılının ikinci çeyreği itibarıyla, ülkenin dış borcu 405,2 milyar ABD doları ile GSYH'nın yüzde 52'si, düzeyindeydi. Liradaki keskin değer kaybı borç yükünü arttırırken, en önemli endişe kaynağı Türkiye'nin özel sektörünün ikinci çeyrek itibarıyla 110,3 milyar ABD doları düzeyindeki kısa vadeli dış borcu olmuştur.

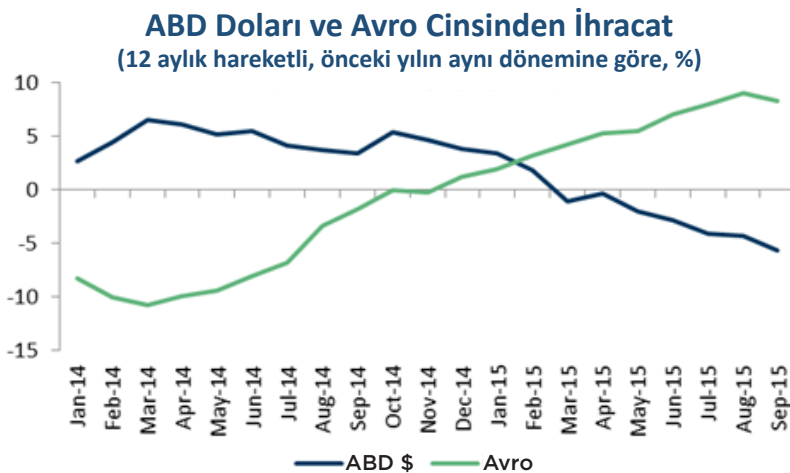
Öte yandan, yüksek olmakla birlikte, bu seviyedeki bir borç düzeyi ile ilişkili riskler şimdiye kadar şirketlerin sorunsuz bir şekilde borçlarını çevirebilmesi sebebiyle kontrol altında tutulabilmiştir.

Yavaşlayan büyüme hızı da Türkiye'nin şirket kesiminin ödeme ve alacak tahsilatı performansını etkilemiştir. 2015 yılının ilk yarısında ekonomi bir yıl önceye göre yüzde 3,1 ile beklenenden güçlü bir büyüme performansı göstermesine rağmen, ilk göstergeler ekonomik aktörlerin seçimler öncesinde «bekle ve gör» tutumu takındığını ortaya koymuştur. Çeyrek bazında, mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi ikinci çeyrekte yüzde 1,5 arttıktan sonra üçüncü çeyrekte de yüzde 1,1 artmıştır. Bu durum, üretimin iki seçim arasındaki dönemde hafif bir ivme kaybı yaşadığını göstermektedir. Siyasi belirsizliklerin tüketici şevkini kırması sebebiyle, tüketici güven endeksi Eylül ayında 58,52 puan ile son 6,5 yılın en düşük seviyesine inmiştir. Liradaki rekor düzeyinde yaşanan değer kaybı ile birlikte bu gelişmeler piyasalardaki sıkılaşmaya katkıda bulunarak şirketlerin ödeme vadelerini uyma olanaklarını kısıtlamıştır. Liranın değer kaybı Türk şirketlerin borç yükünü arttırmıştır. Şirketlerin uzun vadeli döviz borçlarının Türkiye'nin GSYH'sı içindeki payı çok düşük (yukarıda belirtildiği gibi yüzde 4,5) olmasına rağmen, özellikle ihracat gelirleri olmayan küçük ve orta büyüklükteki işletmeler için risk düzeyi çok yüksektir. Bu şirketler TCMB'nin veri tabanındaki 9.468 şirketin yüzde 12'sini oluşturmaktadır⁴.

Bölgesel gerilimler ödeme performansını olumsuz etkileyen bir başka faktör olmuştur. 2015 yılının ilk dokuz aylık döneminde, Türkiye'nin Orta Doğu ve Rusya'ya ihracatı (ihracat ödemelerinin ABD doları olarak yapıldığı bölgeler) bir önceki yıla göre sırasıyla yüzde 9 ve yüzde 40 azaldı. Batının uyguladığı yaptırımlar, rekor seviyelerdeki düşük petrol fiyatları ve bölge ülkelerinden bazılarındaki jeopolitik çalkantılar Türkiye'nin ihracatını olumsuz yönde etkiledi. İhracattaki düşüş özellikle plastik, kimyasal, metal (altın hariç) ve giyim sektörlerinde önemli düzeyde gerçekleşti. Ocak-Eylül 2015 döneminde bu sektörlerin ihracatında bir önceki yılın aynı dönemine göre yaşanan düşüş oranları sırasıyla yüzde 8, yüzde 16, yüzde 21 ve yüzde 11 oldu. Bu durum şirketlerin ihracat gelirlerini olumsuz etkiledi. Türkiye'nin şirketler kesiminin yapısı, ülkenin döviz kuru volatilitesine karşı kırılabilirliğinde önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'nin şirketler kesimi, ağırlıklı olarak toplam şirket sayısının yüzde 99,8'ini oluşturan mikro ve KOBİ ölçeğindeki şirketlerden oluşmaktadır. Bu şirketler genellikle özsermaye sıkıntısı çeken şirketlerdir ve bu durum ekonomideki ve para piyasalarındaki dalgalanmalar karşısında bunları kırılğan hale getirmektedir. Döviz risklerinin yönetilmesine yönelik yeterli finansal bilgiye veya gerekli araçlara genellikle sahip değillerdir. Dolayısıyla, bu gelişmeler söz konusu şirketlerde nakit akışı yönetiminde kötüleşmeye ve bunun sonucunda ödemelerde gecikmelere yol açmıştır.

Bu gelişmeler sektörel görünümleri de baskılamaktadır. Bu panorama metal (demir ve çelik hariç), gıda ve tekstil sektörlerindeki zorluklar ve riskler üzerinde odaklanmaktadır.

Grafik 2: Türkiye'nin ABD doları ve Avro cinsinden ihracatları

Kaynak: TSI, Coface hesaplamaları

(3) <http://www.dunya.com/ekonomi/ekonomi-diger/secim-bahanesiyle-vadeler-ikiye-katlandi-278104h.htm>

(4) TCMB Başkanı Başçı'nın «Ekonomik Görünüm ve Para Politikası» başlıklı sunumu, Kayseri, 7 Nisan 2014

2 SEKTÖR GÖRÜNÜMLERİ

Metal Sektörü (demir ve çelik hariç): Risk düzeyi - çok yüksek

Coface bu kategoride temel olarak alüminyum ve bakır üreticilerini değerlendiriyor.

Sanayi Bakanlığı alüminyum sektöründe yaklaşık 30.000 kişiyi istihdam eden 1.500'ün üzerinde işletmenin faaliyet gösterdiğini tahmin etmektedir. Sektör temsilcilerinin konuşmalarına dayalı olarak, sektör büyüklüğü 4 milyar ABD doları (GSYH'nın yüzde 0,5'i) olarak tahmin edilmektedir. (Küresel sektör büyüklüğü 130 milyar ABD dolarıdır) İnşaat sektörü alüminyum sektörünün en önemli alıcılarından birisidir. Dolayısıyla, yurt içi ve uluslararası piyasalarda inşaat sektörünün görünümü alüminyum üretim kapasitesi ve cirosu üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. İnşaat sektöründe büyüme 2013 yılından bu yana hız kaybetmektedir. 2013 yılında yüzde 7,4 olan yıllık büyüme oranı 2014 yılında yüzde 2,2'ye düşmüş ve 2015 yılının ilk üç çeyreğinde sadece yüzde 0,4'te kalmıştır. Liradaki değer kaybı ve ipotekli konut kredisi faiz oranlarındaki yükseliş sebebiyle bu yavaşlamanın sürmesi beklenmektedir. 2013 ortasında yüzde 9 olan lira cinsinden ipotekli konut kredisi faiz oranının ağırlıklı ortalaması Ekim 2015 itibarıyla yüzde 14,5'e yükselmiştir. Bu ivme kaybı alüminyum ve bakır üreticileri üzerinde baskı oluşturmaktadır. Savunma, taşımacılık, beyaz eşya ve mobilya gibi sektörler de üretim süreçlerinde alüminyum kullanmaktadır. Bununla birlikte, Rusya'nın Türkiye'nin meyve ve sebze ihracatını durduran yaptırımları sebebiyle riskler taşımacılık sektörü için özellikle artmaktadır. Bu yaptırımlar Türkiye'nin taşımacılık şirketlerinin iş hacimlerini azaltmış ve metal sektörü üzerinde de olumsuz etkiye yol açmıştır.

Türkiye'nin toplam alüminyum üretim kapasitesi 750.000 ton civarındadır. Alüminyum sektörünün en önemli maliyetleri arasında hammadde tedariki (işlenmemiş alüminyum) yer almaktadır. Sektörün hammadde ihtiyacının yüzde 90'ı ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Türkiye'nin sıcak haddeleme teknolojisine sahip olmaması sebebiyle, yassı ve yüksek alaşımli mallar Batı Avrupa ülkelerinden ithal edilmektedir. Liranın volatilesi ve emtia fiyatlarındaki düşüş göz önüne alındığında, bu ithalat bağımlılığı sektörün en büyük riskini oluşturmaktadır. Gösterge niteliğindeki üç aylık alüminyum fiyatı, Çin'in arz fazlası sebebiyle geçtiğimiz yıl yaklaşık yüzde 30 düşmüş ve son 6,5 yılın en düşük seviyesine inmiştir.

Aynı zorluk bakır ürünleri için de geçerlidir. Bakır sektörü, enerji, telekomünikasyon, inşaat, beyaz eşya ve otomotiv gibi başka bazı sektörlerle bakır temin etmektedir. Türkiye'nin bakır işleme kapasitesi 500.000 ton civarında iken, iç tüketim 400.000 tona yakındır⁵. Hammadde ithalatı sektörün toplam yıllık ithalatının yüzde 76'sını oluşturmaktadır. Öte yandan, Türkiye'de entegre üretimin olmaması şirketleri hammadde ihtiyaçlarının büyük çoğunluğunu

Sektör Risk Değerlendirmesi			
Sektörler	Risk düzeyi	Sektörler	Risk düzeyi
Metaller *	●	Tıbbi ilaç	●
Gıda	●	Elektrik, elektronik, BT	●
Kımyasallar	●	Kağıt	●
İnşaat	●	Otomotiv	●
Tekstil	●	Perakende	●
Hazır giyim	●		

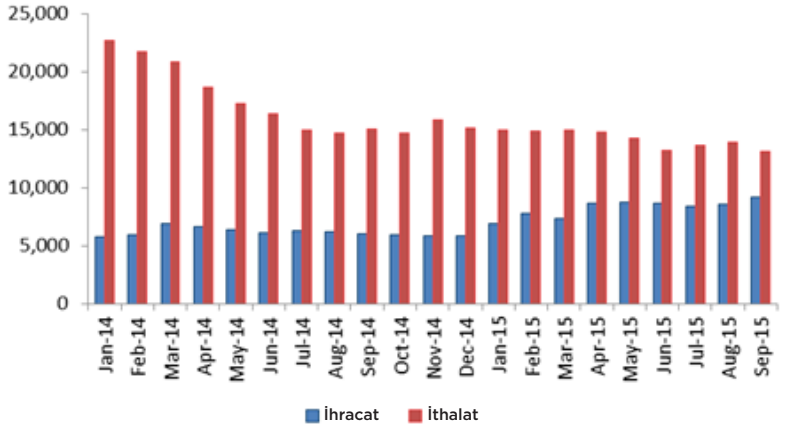
*Demir ve çelik hariç

● Düşük risk ● Orta risk ● Yüksek risk ● Çok yüksek risk

ithalat yoluyla karşılamaya itmektedir. Liranın değer kaybetmesi ithalat maliyetlerini yükselterek üretimi daha pahalı hale getirmekte ve kar marjlarını baskılamaktadır.

Bu sektörler üretim süreçlerinde enerjiyi yoğun olarak kullanıyor. Bu bakımdan, uluslararası enerji fiyatlarındaki düşüşün üretim maliyetlerinin düşürülmesinde önemli bir faktör olması bekleniyordu - ancak liradaki değer kaybı bu avantajı kısmi olarak dengeledi. Öte yandan, yüksek fiyat dönemlerinde stoklarını oluşturan üreticiler nihai ürünlerin satış fiyatları şu anda daha düşük olduğu için zarar etme riski ile karşı karşıyalar. Önümüzdeki dönemde, en büyük emtia ithalatçısı konumundaki Çin ekonomisinde yavaşlayan büyüme ile birlikte emtia fiyatlarının daha da düşmesi beklenmektedir. IMF emtia fiyatlarının daha da düşeceğini tahmin ediyor. 2015 yılında 5.563,3 ABD\$/ton olan bakır fiyatının 2016 yılında 5.138,7 ABD\$/ton'a düşeceği tahmin ediliyor. 2015 yılında 1.684,6 ABD\$/ton olan alüminyum fiyatının ise 2016 yılında 1.619,4 ABD\$/ton'a düşeceği tahmin ediliyor.

Grafik 3: Demir dışı sektörün ihracat ve ithalatı (milyon ABD\$)

Kaynak: TSI, Coface hesaplamaları

Bu sektörlerle ilişkin bir başka risk de jeopolitik gerilimler sebebiyle Türk inşaat şirketlerinin Rusya ve Irak gibi başka ülkelerdeki iş sözleşmelerini kaybetmesidir. Bu durum inşaat şirketlerinin taleplerinin azalması ile birlikte alüminyum ve bakır üreticilerini de etkileyecek ve cirolarını azaltacaktır

(5) "Türkiye Demir, çelik ve Demir Dışı Metaller Sektörü Strateji Belgesi ve Eylem Planı - 2012-2016", Sanayi Bakanlığı.

Gıda Sektörü: Risk düzeyi - yüksek

2015 yılında beklenenden iyi gerçekleşen büyüme doğrultusunda, Ocak-Eylül döneminde takvim etkisinden arındırılmış gıda üretimi bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 1,9 artış kaydetti. Gıda sektörü, Türkiye'nin ihracat hacmi ithalat hacminden daha yüksek olan sektörlerinden birisidir. 2015 yılının ilk dokuz aylık döneminde yiyecek ve içecek sektörünün net ihracatı 3,6 milyar ABD doları olarak gerçekleşti ve 2014 yılındaki toplam ihracatın yüzde 7,6'sını oluşturdu. Öte yandan, 2014 yılının aynı dönemi ile karşılaştırıldığında yüzde 7'lik bir azalma kaydedildi. Büyük gıda şirketleri liradaki keskin değer kaybının mali durumları üzerindeki olumsuz etkilerini sınırlayabilmelerine rağmen, küçük üreticiler ve aracı konumundaki gıda toptan satıcıları için senaryo daha farklıdır. Liranın değer kaybetmesi sebebiyle yükselen finansman maliyetleri ve döviz zararları kar marjlarını baskılıyor. Bu durum da küçük üreticiler için ödeme güçlüklerine yol açıyor, toptan satıcılar için finansal baskılar yaratıyor ve kırılabilirliklerini artırıyor. Uzayan ödeme vadeleri sebebiyle hipermarket tarafında nakit akışı yönetimi ile ilgili bazı sorunlar da yaşanıyor.

Gıda üreticilerinin önündeki yeni bir zorluk da, Kasım ayında Türkiye tarafından bir Rus jetinin düşürülmesi sonrasında Rusya'nın Türkiye aleyhine uyguladığı yaptırımın sonuçları ile baş etmek olacaktır. Rusya aralarında meyve, sebze ve tavuk ürünlerinin de yer aldığı Türk ürünlerinin ithalatını yasakladı. Rusya'ya ihracat toplam et ihracatının sadece yüzde 3,5'ini (659 milyon ABD\$) ve toplam meyve ihracatının yüzde 14,4'ünü (4,3 milyar ABD\$) oluşturduğundan dolayı, bu yaptırımların et ve meyve üreticileri üzerinde sınırlı bir etkiye sahip olması beklenmektedir. Öte yandan, toplam ihracatlarının yüzde 35,6'sını (1,1 milyar ABD\$) Rusya'ya yapan sebze üreticileri bu yaptırımlardan daha fazla etkilenebilirler. Sektörün ana ihracat pazarı olan Avrupa ülkelerindeki zayıf toparlanma da bir başka risk faktörü olarak görünmektedir.

Türkiye'nin komşu ülkelerindeki artan bölgesel gerilimler ihracatçıların işini daha da zorlaştırmıştır. İç savaş sebebiyle Suriye pazarındaki kayıplar sonrasında, Irak'taki yerel çatışmalar da bu ülkeye yapılan gıda ihracatını etkilemeye başlamıştır. Irak'ın Türkiye'nin toplam gıda ihracatındaki payı 2013 yılında yüzde 20 iken 2014 yılında yüzde 18'e düşmüştür. Ocak-Eylül 2015 döneminde ise yüzde 16,8'e düşmüştür.

Avrupa'daki ekonomik toparlanma ihracatçıların Rusya ve Orta Doğu'daki kayıplarının bir kısmını telafi etmelerini sağlayabilir. Uzun vadede, Türkiye'deki hızlı şehirleşmenin, genç nüfusun, değişen beslenme alışkanlıklarının ve artan kişi başına gelirin sektörün büyümesini sürüklemesi beklenmektedir.

Tekstil: Risk düzeyi - yüksek

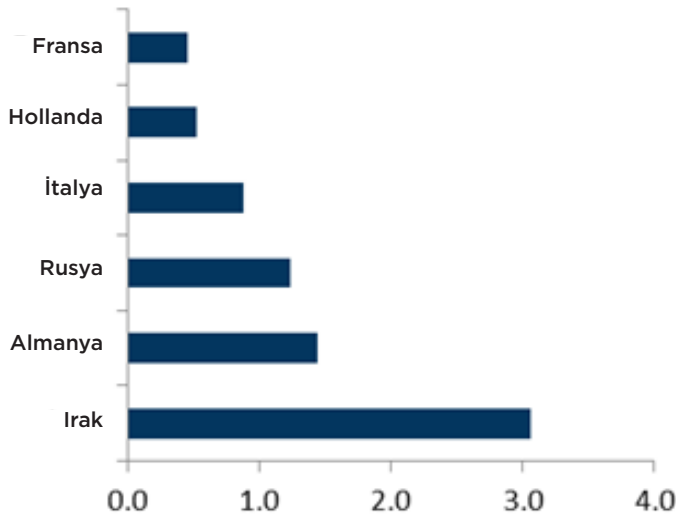
Tekstil sektörünün üretim seviyesi Ocak-Eylül 2015 döneminde bir önceki yıla göre takvim etkisinden arındırılmış bazda yüzde 5,6 düştü. Bu imalat sektörü alt kategorileri arasındaki en keskin düşüşlerden birisidir. Türkiye'deki başka birçok sektör gibi, tekstil üreticileri de siyasi belirsizliklerden kaynaklı iç gerilimlerden, liradaki önemli değer kaybından ve bölgesel sorunlardan etkilendiler. 2015 yılının ilk dokuz aylık döneminde sektörün cirosu 2014 yılının aynı dönemine sadece yüzde 0,2 arttı. Yurt içi ciro sadece yüzde 0,3 artarken, ihracat cirosu sadece yüzde 0,1'de kaldı.

Üretim için gerekli bazı hammaddelerin (pamuk, deri ve yün gibi) yetersiz iç üretimi, ciddi düzeydeki uluslararası rekabet ve yurt içi tarım ve hayvancılık sektörlerindeki kötüleşen üretim koşulları -daha ucuz, sürekli ve kaliteli ithal hammadde olanakları ile karşılaştırıldığında- tekstil sektöründe ithal hammaddeye bağımlılığın artmasına yol açmıştır⁶. Dolayısıyla, sektör 2015 yılında liradaki değer kaybından olumsuz etkilenmiştir. Normal olarak, liradaki değer kaybının, artan üretim maliyetlerinin daha fazla ihracat yoluyla dengelenmesi yoluyla üreticilere yardımcı olması beklenebilirdi. Ancak düşük ihracat gelirleri ihracatı olumsuz etkilemiştir. 2015 yılının ilk on ayında, Türkiye'nin tekstil ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 12,4 düşüş kaydetti. İhracattaki en büyük düşüş yüzde 15,6 azalan örgü mallarda yaşandı. Dokuma ve iplik ihracatı ise sırasıyla yüzde 10,6 ve yüzde 10,2 düşüş kaydetti.⁷

Bu düşüşün temel sebebi, ihracatçıların Irak ve Mısır gibi ülkelere pazar payı kaybetmesine yol açan jeopolitik gerilimler olmuştur. Avrupa'daki yavaş toparlanma da tekstil ihracatını etkilemiştir. Ocak-Ekim döneminde, AB-28 ülkelerine (2014 yılında Türkiye'nin toplam tekstil ihracatının neredeyse yüzde 46'sını oluşturuyordu) yapılan ihracatta bir önceki yıla göre yüzde 10,7 düşüş kaydedildi.

2014 yılında Batı ülkelerinin Rusya'ya uyguladığı yaptırımlar, rubledeki sert değer kaybı ve yüksek enflasyon oranı, Rusya'ya yapılan ihracatın yüzde 25 gibi önemli bir oranda azalmasına yol açtı. Böylelikle, Türkiye'nin toplam tekstil ihracatı içinde Rusya'nın payı 2013 yılında yüzde 12,1 iken 2014 yılında yüzde 8,6'ya düştü.

Grafik 4: Türkiye'nin önemli pazarlara gıda ihracatı (2014, milyar ABD\$)

Kaynak: TSI

(6) "Türkiye Tekstil ve Hazır Giyim Sektöründe İthalat Bağımlılığı", 2014, Mehmet Şişman, Erdem Bağcı

"Türkiye İmalat Sanayiinin İthalat Yapısı", 2009, Şeref Saygılı, Cengiz Cihan, Cihan Yalçın, Türknur Hamsici

(7) "Tekstil ve hammadde sektörü", Ekim 2015, İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği

Önümüzdeki yıl tekstil sektörünü etkilemeye devam edecek bu zorluklara ek olarak, Türkiye ve Rusya arasındaki gerilimler ile ilgili yeni riskler de doğabilir. 24 Kasım 20105 tarihinde Türkiye tarafından bir Rus jetinin düşürülmesi sonrasında, Rusya Hükümeti bazı Türk ürünlerinin ithalatını yasakladı. Şimdiye kadar tekstil ürünleri bu yasaklar kapsamında yer almadı. Ancak yaptırımların tekstil sektörünü de etkilemeye başlaması halinde, özellikle alacak teminatı olmaksızın açık hesap sistemiyle çalışanlar olmak üzere Türk tekstil üreticileri için alacak tahsilatı önemli bir sorun haline gelebilir.

Sektör için bir başka risk faktörü, Avrupa Birliği'nin Pakistan'ı «Yeni Genelleştirilmiş Tercihler Sistemine» dahil etmesidir. Bu durum Pakistan'ın vergi avantajlarından yararlanarak Avrupa'nın en büyük tekstil tedarikçilerinden birisi haline gelmesini sağlayabilir. Medyada çıkan haberlere göre, anlaşmanın Ocak 2014'te yürürlüğe girmesini ardından Pakistan'ın Avrupa'ya tekstil ve hazır giyim ihracatı 2014 yılında sırasıyla yüzde 18,1 ve yüzde 30,5 artış kaydetti. Bu durum özellikle Türkiye'nin küresel markalar yaratma çabası içerisinde olduğu ev tekstili gibi alanlarda Türkiye'yi daha fazla rekabet ile karşı karşıya bırakmaktadır⁸.

3 SONUÇ

İç talebin desteği ile beklenenden güçlü bir düzeyde gerçekleşen büyüme performansına rağmen, Türkiye ekonomisi küresel ekonomideki belirsizliklerden ve artan jeopolitik gerilimlerden kaynaklanan çeşitli zorluklar ile karşı karşıyadır.

Bu bağlamda, özellikle ithalat bağımlılığı daha fazla olan metal, kimyasal, plastik ve tekstil gibi sektörlerde şirketlerin ödeme performansı kötüleşmektedir. Çin'deki yavaşlama ve döviz piyasalarındaki oynaklıklar maliyet yönetimini daha zorlu hale getirmektedir. Bu durum da nakit akışı yönetimini zorlaştırmakta ve alacak tahsilatlarını azaltmaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin komşu ülkelerinde sorunlu bölgeler ile iş yapan üreticiler de zayıf ihracat performansından olumsuz etkilenebilirler.

(8) "Pakistan Türk tekstili için tehdit", Dünya, 14/08/2015

ÇEKİNCE BEYANI

Bu belge yazıldığı tarihte mevcut bilgilere göre katılımcıların görüş ve düşüncelerini yansıtan, Coface tarafından hazırlanmış bir özettir. Herhangi bir zamanda değiştirilebilir. Bu belgede yer alan bilgi, analiz ve görüşler, tartışılan konulara ilişkin kendi anlayış ve yorumlarımıza dayalı olarak derlenmiştir. Bununla birlikte, Coface hiçbir koşulda, içerdiği verilerin doğruluğunu, tamlığını veya güvenilirliğini garanti etmez. Bilgi, analiz ve görüşler sadece bilgi verme amaçlıdır ve okuyucunun başka yerlerde bulabileceği bilgileri destekleyici niteliktedir. Coface'in araçsal bir sorumluluk dışında hiçbir sonuca dayalı sorumluluğu bulunmamaktadır ve bu belgedeki bilgi, analiz ve görüşlerin yorumlanmasından kaynaklı zararlardan herhangi bir şekilde sorumlu tutulamaz. Bu belge ve içeriğindeki analizler ve görüşler Coface'in mülkiyetindedir. Okuyucu verileri bozmamak ve değiştirmemek kaydıyla, Coface'in adını açıkça belirterek ve yalnızca dahili kullanım için görüntüleyebilir veya çoğaltabilir. Coface'in önceden izni alınmadan kamuya açık veya ticari kullanım için özetlenmesi ve çoğaltılması yasaktır. Yasal uyarılar için Coface web sitesine bakınız.

COFACE SA

1, place Costes et Bellonte
CS 20003
92276 Bois-Colombes
France
www.coface.com

Fotoğraf: epSos.de adlı Flickr kullanıcısı

coface
FOR SAFER TRADE